

Lotta Olsson

Surnute tõeline arv

Rootsi keelest tõlkinud Aet Varik

Tõlgitud väljaandest:

Lotta Olsson

De dödas verkliga antal

Albert Bonniers Förlag, Stockholm, 2016

Tõlget on toetanud Rootsi Kultuurinõukogu (Kulturrådet, Swedish Art Council).

Toimetanud Katrin Kern

Korrektuuri lugenud Lauri Eesmaa

Kujundanud Maris Kaskmann

© Lotta Olsson, 2016

© Tõlge eesti keelde ja järelsõna. Aet Varik ja Loomingu Raamatukogu, 2021

© Kaanefoto. Ulrica Zwenger

Kolleegium

Toomas Haug, Tiit Hennoste, Maarja Kangro, Lauri Kitsnik, Hasso Krull, Ilona Martson,
Mati Sirkel, Marek Tamm, Udo Uibo, Vaapo Vaher

Toimetus

Harju 1, 10146 Tallinn

Tel: 627 6425

E-post: LR@loominguraamatukogu.ee

Trükkinud Pakett

ISSN 1406-0515

ISBN 978-9916-616-45-1 (trükis)

ISBN 978-9916-616-46-8 (epub)

Esimest korda me teame alati. Teame siis, kui see on käes.

Viimast? Alles tagantjärele.

Aga nüüd ütles mees nii, ja hiljem (kui tema oli öelnud: „Aga...“, nagu ikka öeldakse „aga“, kui peab lõppema miski, mille lõppu ei taheta): „Mis lamedus see veel on? Seda poleks ma sinust uskunud.“

Kui paljut me üksteisest ei usu.

Tema ei uskunud, et mees tõesti mõtleb, et see on viimane kord – ja võib-olla ta ei mõelnudki.

Aga oli küll.

Tagantjärele sai ta aru, et peab olema.

1.

Nii elavad taimed oma elu maapinna all ja kohal, mõtleb ta.

Sirutavad end sügavale mulda ja kõrgele üles taeva poole.

Puistavad seemneid, et idaneda teispool närbumist.

Ja inimesed?

Nemad elavad oma elu sissehingamisest väljahingamiseni. Karjest vaikuseni.

Ja need, kes ei jõua karjeni? Kas keegi mäletab neid?

*

Lahkunud on arhitekt Else-Marie Bengtsson Härnösandist, kes suri 68-aastasena oma kodus pärast pikemat haigust. Teda jäävad leinama viis tüdart: Tove, Annika, Caroline, Charlotte ja Eva peredega, vend Erik ning hulk sõpru ja töökaaslasti.

*

Sul on Stockholmis oma tee, Vanadis.

Kuigi ta eelistab vist *Frejat*, tema ka? Ju ikka.

Sul on Stockholmis oma tee, Freja. Sinu vennal on tänav, aga sinul on tee. Ja ringristmik, mida nimetatakse „väljakuks“, sest see kõlab linnas paremini.

Vanadise väljak.

„Kas sa elad Vanadise väljakul? Freja väljakul? Missugune kokkusattumus.“

Vanadise väljakusse lõikub Sankt Eriksgatan, seal puhuvad Vaasalinna igavesed tuuled.

Talviti seisab siin kuusemüüja, kes lõdiseb lumelörtsi käes.

Muidu?

Ei, see pole paik, kuhu pikemaks jääda. Vanadise väljakust rühitakse üle, silmi kõnnitee killustikult või jääsulbilt tõstmata. Sügiseti virvendavad lehed. Suviti jäätisepaberid. Pisut ülesmäge, ükskõik, mis suunast tulla.

Siinkandis oli laste võimlemissaal, aga nüüd on sinna kolinud Lidl. Mis selle nimi oligi? Muidugi inglise keeles. Little Gym, Children's

Fitness. Baby Movement. Võimlemissaal, kuhu lapsi töid vankriga heatujulised, hästi toimetulevad vanemad.

Aga siis tuli Lidl. Võttis üles värviröömsad kummimatid ja kindlalt paigaldatud vastupidavad, sertifikaadiga ronimispuud ning tõi asemele kaubakastid odavate aluspükste ja Saksa konservidega. Vaasalinna tädikeste vaimustuseks, võib arvata. („Sveavägenil on ju üks Lidl, aga see jääb nii *kaugele*. Eriti kui kottidega tulla. Piima ja kohvi ja müsli ja pesupulbrit ja viinereid ja kassiliiva tassida – jah, just, eriti kassiliiva – ja mõnikord on neil potililled ka nii soodsa hinnaga.“)

Aga ta ise käib seal ka.

Võimlemissaali päevil oli eeskojas lapsevankrite parkla. Kaks rida musti firmavankreid. Ollakse ju ometi Vaasalinnas, Stockholmi keskuses.

Ei.

Ühel Stockholmi kesklinna äärepoolsemal eelpostil. Äärel ja piiril. Suisa rabeldal rajajoonel. *Kuigi nüüd ehitatakse ju Hagastadenit, Freja. Nüüd hakkavad piirid liikuma. Põhja suunas kasvama ja laienema. Muutes sinu ringristmiku millekski vaat et keskseks. Tuues kaardile.*

Södermalmil mõistetakse kasutatud lapsevankreid hinnata, tõepoolest, mõne kulunuma pruugitud harulduse eest makstakse ehk kõrgemat hinda kui uhiuue „linnaoludele kohandatud ja maastikule sobiva“ ning „optimeeritud, vahtplasttäidisega ratastel“, otse vabrikust saabunud toote eest. Tuleb ju näidata, et mõtled kliima peale. (Aga see ei tähenda kindlasti mitte, et ollakse *shabby chic* või *retro*. Ja hoopiski mitte *anti-* või *alternatiivne*, see oli ju õige ammu?)

Södermalmil jah, aga mitte Vaasalinnas. Vähemalt mõne aasta eest mitte, enne kui Lidl sisse kolis. Siis seisis sissepääsu juures uued mustad lapsevankrid, peale mõne üksiku kahvaturoosa võib-olla. Mõne tüdruku vanemad ilmselt *ei käinud ajaga kaasas*, ei taibanud, et ka siin, kesklinna äärmistel ääremaadel, tuleb sooneutraalsust au sees hoida. Või söandada koguni normidele väljakutse esitada. Osta poissbeebile punane jakk. Ja pisitüdrukule kaitsevärvides bodi. Aga lilleustriga müts pisipoisile? Litritega? Ei iial! („Aga seda poleks ma ju ka siis ostnud, kui ta tüdruk oleks.“)

Ühe- ja kahekohalised vankrid. Praktilise kujundusega beebi-tarvete kotid käepidemel ootamas. Nii palju asju on ju vaja. Mähkmeid. Beebisalvrätte. Maisikepikesi. Beebitoitu. (Beebitoitu? „Kas sa ei toidagi

rinnaga?“ – „Muidugi toidan.“ Kõik annavad rinda. Imeta, imeta, imetav ema! „Kas ta ei võta rinda?“ – „Muidugi ta võtab rinda. Beebitoit on ainult *lisandiks*.“)

Emad – sest ikka on need enamasti emad –, kes oma vankrid tulevase Lidli eeskotta parkisid, olid ehk vanemapuhkusel või alustanud uuesti tööd juristide, audiitorite või *copywriter*'itena, *Key Account Manager*'idena, ent neid kõiki ühendas see, et nad soovisid oma lastele kõige paremat.

Kas pole see mitte kõigile emadele ühine, taipab ta äkitselt. Et nad *tahavad oma lastele kõige paremat*. Õiged emad tahavad seda vist alati?

Õiged?

Kas kõik siis ei ole?

Ei.

Praeguse Lidli eeskojas seisavad enamasti ostukärud ja ehk mõni kerjus, kes on sinna tuulevarju tulnud. Lapsevankritega sõidetakse ju poodi sisse ja koerad jäetakse parema meelega koju. Kes julgeks tänapäeval veel koera poe ette rihma otsa jätta? Lidli ette Vanadise väljakule? Sellesse jumalast mahajäetud paika, mis on laenanud nime jumalannalt. *Laenanud nime sinult, Freja*.

Aga see naine võiks ju koeri valvata? See vanemapoolne naine, kes seal tihti istub. (Või on ta ikka *vanemapoolne*? Lapsed kiletatud fotol, mida ta enda ees hoiab, paistavad ju väikesed. Aga ehk on pilt tehtud ammu – või on lapsed hoopis kellegi teise omad. Või mitte kellegi. Kuidas mitte kellegi? Nad on ju olemas. Või: olid olemas, kui pilt tehti.)

Ta istub seal, nagu nad ikka istuvad, samasugustesse sallidesse mässitud nagu nad kõik, ja leelutab monotoonselt: „Tere. Tere. Suur tenu. *Please*.“ Või hiljem, kui päev pärastlõunasse kaldub:

„Tere-tere.“

„Tere-tere.“

Ikka ja uuesti. Nagu laul. Või palve. Sõgeduse litaania. *The soundtrack of our lives*.

Aeg-ajalt viskab keegi talle mündi, leivatüki, ehk ka puuvilja. („Aed- ja puuviljad on Lidlil ju nii ilusad. Ja odavad.“) Ta konutab ju seal nagu koer – muidugi ei usalda me rihma tema kätte. Kas Freja on ka tema jumalanna? Freja, kes *valvab emade ja laste üle*. (Kust ta küll seda oli

lugenud? Võib-olla Vikipeediast. Christer ei kirjutaks ju ometi ealeski nii?)

Viljakuse, elujõu ja armastuse jumalanna.

Kirg ja kannatus.

Surm ikka ligi.

Aga nüüd on meil uued jumalad. Ja me otsustame ise, kelle päralt on maailm. Kes tohib sündida, enne kui sureb – ja kes ei saagi võimalust (või pääseb, mõni nimetaks seda küllap pääsemiseks).

Tema ise. Naine, kes alati Lidli juures istub. Kõik naised.

Mitte mehed: naised.

Meeste võim ei maksa, maailma asustavad naised. Kas tema mõtleb nii?

Ei.

Tema mõtleb, et surnute arv ületab elavate arvu. Ometi on meid nüüd nii palju, rohkem kui eales varem. Teel surmast surma lohistame oma hapraid kehi ehist koiduni ja uue ehani, aga *surnute arv ületab elavate arvu.*